

LANDBOUW: TEELTEN EN VEESTAPEL

De tien kaarten i.v.m. de gewassen omvatten 95 % van de totale cultuuroppervlakte (die in de periode 1959-1986 van 1 661 000 ha tot 1 383 000 ha gedaald is), de zes overige kaarten 97 % van het totaal stuks vee in 1986.

De gebruikte gegevens komen uit de Landbouwtelling op 15 mei 1959 en op 15 mei 1986 en hebben betrekking op alle commerciële bedrijven. In tegenstelling tot de Eerste Atlas van België (kaartbladen 30 en 32) werden rogge, haver en enkele voeder- en nijverheidsgewassen weggelaten wegens het gedaalde belang; de maïsteelt werd er bijgevoegd en de veeteeltrubrieken werden aangepast. Als statistische eenheid werden de 589 gemeenten genomen. De vele gemeentefusies in 1965, 1971 en 1977 noopten tot de herberekening van de gegevens van 1959 naar de huidige gemeenten.

Ondanks de kleine schaal van de kaarten werd geopteerd voor een dubbele informatie per kaart, nl. de huidige toestand en de evolutie.

De huidige toestand wordt weergegeven door cirkels waarvan de oppervlakte recht evenredig is met het aantal ha van de teelt of het aantal dieren, behalve voor kleine waarden, waarvoor een standaardcirkel gebruikt wordt. Door het verschil in grootteorde van de zestien gegevens was het onmogelijk voor iedere kaart dezelfde evenredigheidsfactor te gebruiken voor de berekening van de cirkelstralen.

De evolutie 1986/1959 werd berekend aan de hand van de verhouding van de relatieve gegevens (oppervlakte der teelt of aantal dieren t.o.v. de totale cultuuroppervlakte) van elke gemeente voor de twee data en wordt door kleuren weergegeven. Voor de afbakening van de klassen werd voor alle kaarten de index 100 gebruikt als grens tussen relatieve toe- (rode tinten) of afname (blauwe tinten). De overige klassegrenzen werden voor elke kaart afzonderlijk en verschillend bepaald. De laagste kleurklasse is dikwijls bijna en soms helemaal afwezig; dat wordt verklaard door de vele gemeenten met een zeer klein absoluut cijfer en een lage evolutie.

De grootste TARWEarealen (181 000 ha in 1986, 198 000 ha in 1959) situeren zich in de Polders, de Leemstreek en Condroz. De gunstige bodems en de grote bedrijven zijn de belangrijkste factoren, waardoor de persistentie en zelfs een toename van de teelt waarborgd zijn. De Polders en het gebied tussen Samber en Maas kenden de grootste relatieve aangroei.

De GERSTteelt (128 000 ha in 1986, 109 000 ha in 1959) kent een vrij egale verspreiding, zij het met kleinere arealen in de provincies Antwerpen en Limburg en in de Ardennen. De belangrijkste toenames komen voor in Haspengouw, waar de teelt al vrij aanzienlijk was en in de Kempen waar zij recent is. In de Ardennen en ten westen van de Schelde kende de teelt een aanzienlijke vermindering van oppervlakte.

Het SUIKERBIETENareaal (113 000 ha in 1986, 64 000 ha in 1959) beslaat ten dele dezelfde gebieden als het tarweareaal omwille van gelijkaardige bodemeisen en het inpassen binnen dezelfde bedrijfsstructuur. Het areaal is in zeventien jaar bijna verdubbeld. De traditionele teeltgebieden kenden een evolutie onder het rijksgemiddelde. De belangrijkste toenames situeren zich aan de rand ervan (Zandleemstreek, Condroz, ...), waardoor het aaneengesloten areaal in Midden-België in uitgestrektheid is toegenomen.

De AARDAPPELteelt (40 000 ha in 1986, 71 000 ha in 1959) kende in 1959 een concentratie in het zuidoosten van West-Vlaanderen en de aangrenzende arrondissementen in Oost-Vlaanderen en Henegouwen; tegenwoordig heeft deze teelt ook een uitloper in het arrondissement Ieper en in de Leemstreek. De teelt is op rijksniveau echter tot op 2/3 teruggevallen. Alleen het Ieperse en de Leemstreek kennen een toename. Zelfs het vroegere teeltgebied kent nu een daling zij het van geringere omvang dan in de niet-traditionele streken.

De FRUITTEELT IN OPEN LUCHT (11 000 ha in 1986, 37 000 ha in 1959) is nog steeds een aangelegenheid van Sint-Truiden en omgeving. De evolutie verloopt er gunstiger dan het rijksgemiddelde. Opvallend is een beperkte opkomst in de Leievallei. In Wallonië ontbreekt de teelt behalve de restanten van de grasboomgaarden in het Land van Herve.

Voor de GROENTETEELT IN OPEN LUCHT (31 000 ha in 1986, 11 000 ha in 1959) situeert de grootste concentratie zich in centraal West-Vlaanderen. Een tweede regio is het Mechelse. Het relatief belang van de openluchtgroenten is sinds 1959 meer dan verdrievoudigd. De grootste toename vindt men in centraal West-Vlaanderen waar zich een concentrisch diffusieproces aftekent. Het Mechelse kende een groei die lager ligt dan het rijksgemiddelde en ten zuiden van de Waalse industriële is zich een kleinere gordel aan het ontwikkelen.

In de GLASTEELT (1 800 ha in 1986, 1 200 ha in 1959) onderscheiden we vier belangrijke regio's. Naast de traditionele zones - de Mechelse tuinbouwstreek en de Gentse bloemeteelt die een stijgend belang kenden - hebben zich de regio Roeselare-Tielt (groenten) en de regio Hoogstraten (aardbeien, tomaten) geprofileerd. De relatieve aangroei is er beduidend ($\times 10$), maar de oppervlakte is nog vrij beperkt.

De GROENVOEDERS (134 000 ha in 1986, 45 000 ha in 1959) zijn door de opkomst van de maïsteelt (128 000 ha) sterk in belang gestegen ten nadele van de VOEDERWORTELEN (14 000 ha in 1986, 54 000 ha in 1959); deze laatste handhaven zich nog het best in de gebieden waar ze meest voorkomen, nl. in West- en Oost-Vlaanderen. In het Vlaamse landsgedeelte stijgt het relatief belang van de groenvoerders meer dan het rijksgemiddelde, vooral in Zandig-Vlaanderen en de Kempen waar de rundveestapel de grootste uitbreiding kende. In Wallonië blijft de stijging globaal beneden het rijksniveau met zelfs een daling of een geheel ontbreken op de hoogste delen van de Ardennen.

Het WEIDEareaal (661 000 ha in 1986, 800 000 ha in 1959) concentreert zich in Vlaanderen ten noorden van de Zandleemstreek, in Wallonië ten zuiden van de Condroz. Op rijksniveau is het relatief belang nagenoeg constant gebleven. De Leemstreek en de Condroz kennen een achteruitgang. Zandig West- en Oost-Vlaanderen en de Ardennen kennen de grootste toenames.

De superpositie van de vorige drie kaarten correleert met de kaart van de RUNDEREN (3 060 000 in 1986, 2 643 000 in 1959). De grootste rundveeconcentraties treffen we aan ten westen van de Schelde, in de Antwerpse en Limburgse Noorderkempen en in Wallonië in de Famenne en de Ardennen, waar de toenames ook het grootst zijn. In West- en Oost-Vlaanderen gaat deze toename gepaard met een stijging van het graslandareaal en van de groenvoederproductie, in de Kempen vooral met de uitbreiding van de groenvoerders en in de Waalse rundveegebieden met de uitbreiding van het grasland. In de Leemstreek sluit het Doornikse aan bij de Vlaamse concentratie.

Binnen de rundveesector komen de MELK- EN ZOOGKOEIEN (1 144 000 in 1986, 1 012 000 in 1959) in dezelfde concentraties voor als de rundveesector in zijn geheel. De grootste toenames vindt men in de Ardennen (vooral zoogkoeien), in mindere mate in de Kempen en ten westen van de lijn Zelzate-Doornik.

De VARKENSsector (5 585 000 in 1986, 1 427 000 in 1959) kent drie concentraties: Zandig West-Vlaanderen, de Antwerpse en de Limburgse Noorderkempen. De eerste is qua uitgestrektheid veruit de belangrijkste. Deze drie concentraties hebben eveneens de sterkste groei gekend. In de deelsector van de FOKZEUGEN (664 000 in 1986, 195 000 in 1959) krijgt men hetzelfde ruimtelijk patroon qua absolute cijfers, maar in West-Vlaanderen is de groei kleiner dan in de Noorderkempen.

De PLUIMVEEsector wordt nagenoeg volledig gedomineerd door de leghennen en de vleeskippes. In de LEGHENNENsector (6 933 000 in 1986, 6 166 000 in 1959) onderscheidt men drie kernen: het historisch gegroeid grensgebied van West- en Oost-Vlaanderen met lichte toename en de Antwerpse Noorderkempen en Noord-Limburg die de laatste decennia de grootste groei kenden. De VLEESKIPPENsector (10 612 000 in 1986, 2 067 000 in 1959) vertoont een meer gespreid beeld. Het Turnhoutse kent de grootste concentratie terwijl het zuiden van West- en Oost-Vlaanderen niet onbelangrijk blijven. In deze gebieden zijn de toenames groter dan het rijksgemiddelde. Elders is de evolutie onduidelijk en afhankelijk van toevallige factoren zoals vestiging van grote industriële kippebedrijven.

De kaarten laten toe een beeld te vormen van de evolutie in de spreiding der teelten. In de zand- en zandleemgebieden van het Vlaamse landsgedeelte kenden de rundveehouderij met bijhorende voederproductie en de hokdierensector (varkens en pluimvee) aanzienlijke relatieve toenames. Daartussen bevinden zich intensieve kernen met groenten-, fruit- en/of glasteelt die naargelang de plaatselijke omstandigheden sterker of minder sterk geëvolueerd zijn; de akkerbouw werd er sterk teruggedrongen. De akkerbouw behoudt zijn grootste arealen en toenames in de betere bodems van de Leemstreek en de Condroz, waar hij tevens beter in de bedrijfsstructuur past. Ten zuiden en oosten van de Condroz blijft de rundveehouderij overwegen, zij het minder intensief dan in Vlaanderen. Factoren als bodemgeschiktheid, klimaatomstandigheden, afstanden, afzet en druk op de landbouwgrond hebben de regionale specialisaties in de hand gewerkt.